

Nejintenzivnější pocit možná nastal až teď

Rozhovor s Evou Košťátkovou, laureátkou Ceny Jindřicha Chalupického za rok 2007

TEREZIE NEKVINDOVÁ

Většina rozhovorů s tebou se nyní stáčí k Ceně Jindřicha Chalupického, kterou jsi vloni získala. Náš rozhovor je určený zejména pro odbornou architektonickou veřejnost, tudíž se zeptám nejprve obecněji: co pro tebe znamená prostor?

Zajímají mě důvěrně známá prostředí, například domácnost či škola. Mé práce se většinou týkají stereotypů, které ovlivňují náš pohyb v takovém prostředí, zacházení s ním nebo používání různých jeho částí. Každé prostředí má svá typická pravidla, ať už společenská nebo čistě estetická. Dá se tedy říct, že prvotně vycházím z určitého prostředí, které je mi blízké a následně zkoumám jeho charakteristické rysy. U projektu pro finále Chalupického ceny jsem sice prováděla prostorové změny spojené s mým pokojem, ale nešlo tu v první řadě o architektonické zásahy do interiéru. Chtěla jsem zjistit, jak se dá za ztížených, často až krajních podmínek v prostoru existovat, co která prostorová dispozice nebo situace vyvolává, jak se změnila původní funkce pokoje a jeho částí a jak se mění moje obvyklé způsoby jeho používání.

Vytváříš i objekty, z nichž některé se týkají domova nebo přímo nabízejí jeho prostorové rozvržení. Mám na mysli například Rodinné uspořádání (model bytu pro čtyřčlennou rodinu) z roku 2007. Vytvářela jsi jej jako architektonický model?

Jde o model domácnosti. Tedy nejen o prostorové rozvržení, ale o celý mechanismus. Je to slepenec fragmentů z domácího prostředí, hybridní shluk. Dřevěný model bytu stojí na křivých, podivně vyvrácených nohách, z nichž některé jsou ponořené do nádob s tekutinami. Doplnuje ho několik rekvizit – tužka, květináč atd. Celá konstrukce je značně improvizovaná, spíš ledabyle poskládaná než solidně vystavěná. Má budit dojem, že se každou chvíli může rozpadnout a vytvořit nový celek nebo uspořádání.

Za mezi nad pod v (finále Ceny Jindřicha Chalupického 2007), instalace v Galerii Jelení, Praha, foto: Martin Polák

Rodinné uspořádání (model bytu pro čtyřčlennou rodinu), 2007, foto: Tomáš Souček

V roce 2007 se poprvé Cena Jindřicha Chalupického neodehrála na jednom místě, ale finalisté vystavovali v pěti malých alternativních galeriích v Praze. Toto se pro tebe nakonec ukázalo jako velká výhoda: vytvořila jsi projekt přímo pracující s Galerií Jelení, do něhož jsi zahrнула i přílehlý dvůr. Chytře jsi rozšířila svůj výstavní prostor expandováním dřevěné konstrukce ven z galerie, kterou mohli návštěvníci vstupovat na výstavu. Změnila jsi tak vnímání diváků, „přednastavila“ jsi je pro shlédnutí výstavy.

V Jelení jsem už vystavovala, takže to pro mě nebylo neznámé prostředí. Zároveň jsem byla od začátku rozhodnutá pracovat se dvorem. S kurátorkou galerie Gábinou Kotíkovou jsme obešly všechny nájemníky, kteří nakonec s projektem souhlasili, někteří z nich dokonce aktivně pomáhali. V Jelení jsem tak strávila poměrně hodně času a myslím, že i výsledná podoba tunelu v podstatě vycházela z atmosféry dvora, poslepovaného ze zadních fasád domů. Samotná galerie je docela malá, působí jako stísněný byt, což zase korespondovalo s videozáznamy akcí, které tam byly prezentované.

Samotná výstava, nazvaná Za mezi nad pod v, se vztahovala k tvému pokoji: týkalo se ho všech osm videí. Prolézáš na nich úzkými koridory, vytváříš miniaturní pokojíček v pokojíčku, ve kterém se snažíš bydlet, laťkami se uvězníš v rohu místnosti atp. Jedna z akcí se mírně vymyká, a to když nezkoumáš své tělo v prostoru, ale sama změniš jeho siluetu umělým prodloužením jedné nohy.

Myslím, že se v podstatě nevymyká, aspoň to tak nevnímám. Nejde v ní tolik o dlouhou nohu jako bizarní rekvizitu, i když určitá divadelnost či podivnost se určitě v mé práci objevuje. V tomto případě noha vlastně udává šířku místnosti, já se dotýkám zároveň obou jejích protilehlých stěn. To znamená, že jsem ve výsledku jakoby vtěsnaná mezi nimi. Akce představuje fyzickou námahu, provádím ji do vyčerpání.

Jaké jsi u jednotlivých akcí měla pocity? Byly to očekávané dojmy, nebo tě něco překvapilo?

Šlo u nich hlavně o uvědomování si jednoduchých, základních situací či úkonů (například přecházení z místnosti do místnosti či používání věcí) prostřednictvím

ztížení jejich provedení nebo jejich opakováním až do neúnosnosti. Většinu akcí jsem prováděla bez přítomnosti někoho dalšího, zážitek byl tedy osobnější, intenzivnější. Důležité bylo, že se všechno odehrávalo doma, v uzavřeném a velmi osobním prostoru. Tedy kromě jedné akce, kdy jsem se z navrhované hory nábytku dívala zvenku do okna svého bytu. Charakter pokoje se kompletně změnil, což pro mě znamenalo razantní posun ve vnímání domácího prostoru. Nejintenzivnější pocit ale paradoxně možná nastal až teď, kdy se nábytek vrátil znovu na své místo a ve své standardnosti působí najednou až nepatřičně.

V instalaci mě zaujaly dvě pyramidy z tvých osobních věcí s pravou a levou bačkorou na svých vrcholech. Přeskupování běžně užívaných věcí a vytváření z nich zvláštních hybridů ve tvé tvorbě není novinkou (série Uspořádání, 2006-2007).

Původně to měla být jedna z akcí prováděných v bytě – chůze po předmětech, které se doma obvykle nacházejí. Navrstvené věci by se samozřejmě po chvíli rozbily. Nakonec jsem se je rozhodla ukázat pouze v podobě objektů, které se od ostatních Uspořádání liší právě možností použití. Divák si mohl bačkory about a vydat se napříč místností. Spíše než o objekt, který by byl estetickým doplněním instalace, jde o funkční rekvizitu.

Využil někdo té možnosti?

Objekt se zachoval celý, to znamená, že použit nebyl. Po skončení výstavy jsem chůzi zkusila já. Dopadla podle očekávání. Bylo to velmi krátké, akrobatické a lehce komediální číslo.

Na výstavě se objevila fontána vyrobená z obyčejného červeného kbelíku a koberec ve tvaru spirály podbitý dřevěnými palubkami. Představovaly tyto objekty také funkční rekvizity nebo měly pouze doplnit instalaci? Fontány jsem dělala už předtím a vždy šlo o objekty, které se vyznačovaly značně improvizovanou, podomácku zhotovenou formou. Vodotrysk v Jelení tvořil zvukovou kulisu pro vnímání ostatních věcí. Pro mě je fontána vždycky něco silně fyzického, práce s tektutinami se objevovala i u předchozích objektů nebo v kresbách. V případě objektu z koberce a palubek mě zajímalo použití těchto materiálů, které jsou přímo spojené s vybavením interiéru – zateplují, izolují atd. Vznikl malý labyrint, do kterého bylo možné vstoupit. Veškeré objekty vystavené v galerii představovaly fragmenty vypůjčené z domácnosti; kresby v sešitech, které zde byly na prohlížení, měly zase instruktážní charakter.

Důležitým tématem je pro tebe tělesnost. Kdy jsi k němu dospěla?

Řekla bych, že tělesnost byla přítomna už v kresbách. Ty hrají v mé práci velkou roli. Snažím se, aby vyvolávaly intenzivní fyzické pocity. U starších kreseb mě například fascinovala docela děsivá představa těla jako nádoby nebo stroje, domácí sestavené a částečně improvizované soustavy různých hadic, kýblů, měchů atd. V některých kresbách to pak byly schematickejší záznamy různých situací nebo podivně funkčních objektů, což nakonec vyústilo v reálné ověřování si těchto situací.

Zkoumání osobního prostoru, každodennosti a tvých krajních možností byly u tvého projektu pro Chalupického cenu určující. Trochu to vypadá jako bys čerpala ze svých dětských her.

Jestli je tomu tak, je to spíše podvědomé. Zřejmě je tam opravdu hodně asociací na dětské hry, ať už jde o po-

hrávání si s měřítkem nebo budování úkrytů. Dětství je zásadní období, které na každém zanechá více či méně patrné stopy. U mě je to často návrat k určité estetice, používám věci, kterými jsem byla obklopena, na které si pamatuji nebo které mám doted'. V rámci diplomové práce chci s tímto obdobím pracovat vědomě: vrátit se na některá místa a využít to, co tam zbylo. Chci zjistit, co moje paměť zkreslila a co je skutečné.

Prozradíš něco konkrétnějšího?

Projekt se týká tématu, které mě hodně zajímá a v podstatě se v mé práci už delší dobu spíše podvědomě objevovalo. Ústředním motivem je v něm základní škola. Je to pro mě zvláštní pocit vrátit se tam, kam už nepatřím, tentokrát ne v roli dobrovolného účastníka, ale jako pouhý pozorovatel. Jedním z témat bude cesta do školy, po které jsem chodila devět let. Chtěla bych se pokusit o rekonstrukci některých situací. Několikrát jsem se už zapojila s aktovkou na zádech do ranního průvodu dětí. Zajímá mě, jak se do těchto rekonstrukcí promítne moje emocionální vnímání lehkého projektu a jak blízko se mi nakonec podaří dostat.

Je těžké začít pracovat na něčem dalším po tak velkém projektu, jakým byla výstava v Galerii Jelení?

Spíše je příjemné se něčemu znovu intenzivně věnovat. Po vyhlášení ceny bylo těžší se na něco soustředit, pořád se něco dělo, nebyla jsem na takovou pozornost zvyklá. Nervozita ale určitě přijde koncem května, těsně před obhajobou, kdy moje plány na do-dělání diplomové práce s předstihem opět nevyjdou, a já budu všechno dokončovat na poslední chvíli.

Eva Koťátková (*1982 v Praze) – od roku 2002 studuje na Akademii výtvarných umění v Praze v ateliéru Vladimíra Skrepla. V roce 2007 získala čestné uznání v soutěži Essl Award a stala se laureátkou Ceny Jindřicha Chalupického. V letech 2005-2006 pobývala na stáži na San Francisco Art Institute v USA, zimní semestr 2007-2008 strávila ve Vídni na Akademii der bildenden Künste. Samostatně dosud vystavovala v Čechách, v Rakousku a Německu. Její práce se objevily například na kolektivních výstavách: V. Biennale mladých (Praha, 2005), Funciones del Cuerpo, 9th Havana Biennial (Havana, Kuba, 2006), Věcné stavy (Praha, 2006), Essl Award 2007 (Praha, 2007), Hrubý domácí produkt (Praha, 2007), Praguebiennale 3 (Praha, 2007) nebo Forma následuje...risk (Praha / Bratislava, 2007).

Více na <http://vvp.avu.cz/idatum/search/autori-229>.

Za mezi nad pod v (finále Ceny Jindřicha Chalupického 2007), video, foto: archiv Evy Koťátkové

